

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 9, Issue 4, December 2021, p. 105-118

Received	Reviewed	Published	Doi Number
02.11.2021	22.12.2021	31.12.2021	10.29228/ijlet.54050

**Teachers' Use of Teaching Supplementary Materials in Teaching
Turkish As a Foreign / Second Language**

İbrahim Fatih DEMİREL¹ & Veli GÖK²

ABSTRACT

This study was carried out in order to show the point of view of the instructors working in the field on teaching supplementary materials in foreign / second language teaching. There are many studies that investigated the effects of supplementary materials within the scope of language skills. The difference of this study is that it makes a small-scale inventory of supplementary materials preferred by the instructors in all learning areas in language teaching from a general framework. The study was conducted as a descriptive research and applied to 40 participants working as a Turkish language teacher in 22 different institutions through a questionnaire prepared. The obtained data were presented and interpreted by using descriptive statistics, arithmetic averages and frequency values. As a result of the research, it was determined that all the participants needed teaching supplementary material in addition to the textbooks, which are the main sources in the teaching process. In terms of learning areas, it was found that the instructors have difficulties in terms of quality and quantity, especially in terms of supplementary material to be used in speaking and writing skills. In addition, it was observed that printed supplementary material are preferred more than digital supplementary material. The study is considered important especially in terms of guiding further studies focused on material production and informing the instructors working in the field about the material supporting the teaching.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, teaching materials, printed supplementary materials, digital supplementary materials

**Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğreticilerin Öğretimi
Destekleyici Materyal Kullanım Durumları**

ÖZET

Bu çalışma, yabancı/ikinci dil öğretiminde, öğretimi destekleyici materyallere ilişkin alanda görev yapan öğretmenlerin bakış açılarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Literatürde dil becerileri özelinde öğretimi destekleyici materyal kullanımının etkilerini test eden pek çok çalışma vardır. Bu çalışma ise genel bir çerçeveden dil öğretiminde, tüm öğrenme alanlarında öğretmenler tarafından tercih edilen öğretimi destekleyici materyallerin küçük ölçekli bir dökümünü çıkarmaktadır. Bu noktada çalışma, betimsel araştırma olarak tasarlanmış ve 22 farklı kurumda yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğreticisi olarak çalışan 40 katılımcıya hazırlanan anket vasıtasıyla uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel istatistiklerden, aritmetik ortalamalardan ve frekans değerlerinden faydalanılarak tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda, tüm katılımcıların öğretim sürecinde temel kaynak olan ders kitaplarının yanında öğretimi destekleyici materyallere ihtiyaç duydukları görülmüştür. Öğrenme alanları özelinde bakıldığında ise öğretmenlerin özellikle üretime dayalı becerilerde kullanılacak öğretimi destekleyici materyal temini konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca basılı destekleyici materyallerin, dijital destekleyici materyallere oranla daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Çalışma sonuçları ile, özellikle materyal üretimi odaklı sonraki çalışmalara fayda sağlamak ve alanda çalışan öğretmenleri öğretimi destekleyici materyal konusunda bilgilendirmek hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, öğretimi destekleyici materyaller, basılı ek materyaller, dijital ek materyaller

¹ Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, ifdemirel@kastamonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9647-2672>

² Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, veligok@kastamonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7431-0007>

Giriş

Dil öğretiminde, öğrencilerin hedef dili daha kolay ve iyi öğrenmelerini sağlayacak destekleyici materyallerin kullanılmasının, öğrenme-öğretme sürecinin önemli bileşenlerinden biri olduğu bilinmektedir. Eğitimde görsel ve işitsel girdi sağlayan destekleyici materyaller, öğrenmenin kalıcılığını sağlamada önem arz etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Texas Üniversitesinde yapılan bir araştırma sonucunda; zaman faktörü sabit alındığında, insanların sadece okuduklarının %10'unu, sadece duyduklarının %20'sini, sadece gördüklerinin %30'unu, görüp duyduklarının %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve yaptıkları şey hakkında söylediklerinin %90'ını hatırladıkları tespit edilmiştir (Seven ve Engin, 2007). Dolayısıyla dil öğretimi özelinde düşünülecek olursa, hedef dil öğrencisini sadece görsel ve işitsel materyallerle desteklemek dahi yeterli olmayabilmektedir. Beklenen, planlı şekilde farklı destekleyici materyaller aracılığı ile öğrenciyi öğretim sürecine aktif olarak dâhil edebilmek ve daha sonrasında öğrencilerin bu yaşantılarını ifade etmesini sağlayacak ortamı yaratmaktır. Bu açıdan özellikle dil öğretiminde, bahsedilen öğrenmenin kalıcılığının yanında öğrencilerden hedef dili iletişimsel bağlamda kullanabilmeleri, farklı iletişimsel bağlamlarda söylem üretmeleri ve bu söylem süreçlerini yönetmeleri beklenmektedir.

Öğreticiler, ciddi zaman kısıtlamaları ve müfredat baskısı taşıyan yapay öğrenme ortamı olan sınıf atmosferini farklı destekleyici materyaller ile bağlam çeşitliliği sağlama noktasında besleyerek daha 'sosyal' bir ortam yaratabilirler. Dil öğretim programlarına ve süreçlerine bir çerçeve çizen, pek çok kurum tarafından da dayanak olarak kabul gören Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (bundan sonra D-AOBM) öğrenci "sosyal bir aktör" olarak tanımlanır. Bu sosyal aktör kavramının içini dolduran ise *İletişimsel Dil Yetkinlikleridir*. D-AOBM'de *İletişimsel Dil Yetkinlikleri*; 'dilbilimsel yetkinlik', 'toplumdilbilimsel yetkinlik' ve 'edimbilimsel yetkinlik' başlıkları altında ele alınır (D-AOBM, 2020). Bahsi geçen *İletişimsel Dil Yetkinliklerine* ulaşmanın yolu olarak ise *İletişimsel Dil Etkinlikleri* gösterilmektedir. D-ABOM'de *İletişimsel Dil Etkinlikleri* kendi içinde dört temel başlığa ayrılır. Bunlar; 'alımlama etkinlikleri', 'üretim etkinlikleri', 'etkileşim etkinlikleri' ve 'aracılık etkinlikleri'dir. Diğer bir deyişle öğrencilerin hedef dilde söylem üretebilmesi, bu söylemleri farklı iletişimsel bağlamlarda kullanarak yönetebilmesi için; alımlama, üretim, etkileşim ve aracılık becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Bu açıdan dil öğretim sürecinde temel görevlerden birini üstlenen ders kitaplarının farklı materyallerle desteklenmesi, öğretim çeşitliliği sunmak ve öğrenilenlerin kalıcılığını artırmak için önem arz etmektedir.

Kullanılan destekleyici materyaller, görsel ve işitsel olarak genel bir tasnife tâbi tutulabilir. Teknolojinin gelişmesi ile 21.yy'da eğitim teknolojilerinde dijital medya araçları da hem görsel hem işitsel girdi taşınması sebebiyle sıklıkla tercih edilen destekleyici materyaller arasına girmiştir. Tüm bu teknolojik gelişmelere rağmen ders kitaplarındaki değişimin ise tahmin edilen ve beklenenden az olduğu söylenebilir (Di Vito, 2000; Swaffar 2006). Bragger ve Rice (2000, s.110), basılı ve elektronik materyallerdeki bu 'patlama' ve çeşitlilik ile buna eşlik eden tasarım ve formattaki değişikliklerin günümüzdeki yabancı dil öğretim süreçlerine tam olarak yansımadağını ifade etmektedir. Bu durumda devreye, öğretici yeterlikleri ile bağlantılı olarak destekleyici materyal seçimi ve bunun öğretim sürecine entegrasyonu girmektedir. Ders kitaplarında ve programlarında yaşantı çeşitliliği sunma noktasındaki eksiklikler; destekleyici materyallerin doğru seçimi ve kullanımı ile bir avantaja dönüştürülebilir.

Yalın (2010, s.82-90), destekleyici materyal kullanımının öğretime katkılarını ve neden gerekli olduğunu on madde ile şu şekilde ifade eder: "1. Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar. 2. Öğrencilerin bireysel

ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar. 3. Dikkat çekerler. 4. Hatırlamayı kolaylaştırırlar. 5. Soyut şeyleri somutlaştırırlar. 6. Zamandan tasarruf sağlarlar. 7. Güvenli gözlem yapma imkânı sunarlar. 8. Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasına imkân verirler. 9. Tekrar tekrar kullanılabilirler. 10. İçeriği basitleştirerek anlaşılmayı kolaylaştırırlar. ”

Dil öğretim sürecinde doğru materyalleri seçmek, onları yerinde ve zamanında kullanmak öğreticinin önemli sorumluluklarından. Süreç doğru işletildiğinde Yalın (2010)'ın da bahsettiği üzere daha sağlıklı ve kaliteli bir öğretim etkinliğinden bahsetmek mümkün olacaktır.

Bu noktada seçilecek destekleyici materyallerin öğrenici için anlamlı ve öğretim girdilerini destekleyici nitelikte olması beklenmektedir. Duman (2013), destekleyici materyal seçiminde ve kullanımında dikkat edilmesi gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır: Öncelikle hedef kitlenin hazırbulunuşluk düzeyi tespit edilmelidir. Materyaller; kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta bir sıra takip etmeli, dört temel beceriyi destekleyecek ve geliştirecek nitelikte olmalı, öğretici merkezli eğitim ortamına göre değil süreçte öğreniciyi aktif edecek şekilde hazırlanmalıdır ve materyal seçiminde kültürler arası yaklaşım ilkeleri göz ardı edilmemelidir. Seven ve Engin (2007) daha evvel de bahsedilen doğal bir öğrenme ortamı olmayan sınıf atmosferinden doğal bir öğrenme ortamı sağlamanın öğrencileri iyi motive edeceğini ve öğrenme, öğretme, deneyimleme süreçlerinde yer almalarına yardımcı olacağını ifade eder. Bu durumu sağlamanın olmazsa olmazlarından biri olarak da öğretim sürecini destekleyici materyallerle zenginleştirmeyi işaret eder. Bu veriler doğrultusunda çalışma aşağıdaki soruları merkeze alarak yürütülmüştür.

Araştırma Soruları

- 1- Öğreticilerin, öğretim sürecinde destekleyici materyal kullanımına karşı görüşleri nelerdir?
- 2- Öğreticilerin, dijital ya da basılı destekleyici materyal kullanım durumları nedir?
- 3- Öğreticilerin, öğrenme alanlarına göre destekleyici materyal kullanım tercihleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma betimsel araştırma olarak tasarlanmıştır. Betimsel araştırmaları; kesitsel, boylamsal ve geçmişe dönük olarak sınıflandıranlar bulunmaktadır (Arseven 2001, Tanrıoğen 2009). Bu bağlamda çalışma kesitsel araştırma grubuna dâhil edilebilir. Kesitsel araştırmalarda, evrene gidilmez onu temsil ettiği düşünülen nicelik ve nitelikte gruplardan görüş alınır ve bir sonuca varılır (Sönmez & Alacapınar, 2018).

Araştırmada, yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde öğreticilerin öğretimi destekleyici materyal kullanım durumları ayrıntılı biçimde betimlenmeye ve bu durum hakkında detaylı bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi doğrultusunda seçilen ve 22 farklı kurumda yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğreticiliği yapmakta olan 40 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcıların bilgileri Tablo 1'de aktarılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Cinsiyet	f	%
Kadın	24	60
Erkek	16	40
En son mezun olunan lisans bölümü / lisansüstü program	f	%
Türk Dili ve Edebiyatı (Lisansüstü)	16	40
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (Lisansüstü)	7	17,5
Türkçe Eğitimi (Lisans)	5	12,5
Türkçe Eğitimi (Lisansüstü)	5	12,5
Çağdaş Türk Lehçeleri	3	7,5
Dilbilim	1	2,5
Uluslararası İlişkiler	1	2,5
Siyaset Bilimi	1	2,5
Uzaktan Eğitim Programı (Lisansüstü)	1	2,5
Deneyim (Yıl)	f	%
0-2	9	22,5
2-4	5	12,5
5+	26	65

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak, anket tercih edilmiştir. Anket, çok sayıda sorudan oluşan ve belirli süre aralığında kalabalık bir örneklem grubundan veri toplamak için kullanılan ölçme aracı olarak tanımlanır (Balcı, 2002). Yabancı dil olarak Türkçe öğreticisi olarak görev yapan katılımcıların öğretim sürecinde destekleyici materyal kullanım durumlarının tespiti için hazırlanan anket; kendi içinde dört bölüm, üç temadan oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Temalar ise genel anlamda öğreticilerin destekleyici materyal kullanım yaklaşımları ve buna yönelik görüşleri, dijital veya basılı destekleyici materyal kullanım durumları ve öğrenme alanlarına göre destekleyici materyal kullanım tercihlerinden oluşmaktadır. Her tema için 5 soru olacak şekilde toplam 15 soru barındıran anket, çoktan seçmeli ve ifade etme türü sorularından oluşmaktadır.

Anket hazırlanırken öncelikle literatür taraması ile ilgili ve benzer çalışmalar tespit edilmiştir. Daha sonra alanda tecrübeli 3 uzman ile ön görüşmeler yapılarak yaşanan sorunlar ve eksiklikler doğrultusunda temalar ve buna bağlı örnek sorular hazırlanmıştır. Görüşmeler neticesinde taslak anket formu tasarlanmış ardından taslak anket formunun kapsam geçerliliğini tespit edebilmek amacıyla, Uzman Değerlendirme Formu oluşturulmuş ve alan uzmanı 3 akademisyenden görüş alınmıştır. Bu işlemler neticesinde ön uygulama formu hazırlanarak formun anlaşılabilirliği ve yanıtlanabilirliği 6 akademisyen üzerinde test edilmiştir. Tüm veriler sonucunda anket formuna son hali verilerek araştırma grubundan veri toplama işlemine başlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma, sürmekte olan Covid-19 pandemisinin de etkisi ile çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan anket soruları Google Forms aracılığı ile katılımcılara ulaştırılmış, katılımcılar çevrim içi ortamda anket sorularını yanıtlamışlardır. Google Forms üzerinden tasarlanan anket 07.09.2021 ile 05.10.2021 tarih aralığında 4 hafta boyunca açık kalmıştır. 40 katılımcıya ulaşıldıktan sonra veri girişine kapatılmıştır. Anket soruları Google Forms'a aktarılırken tüm sorular doldurulması zorunlu seçenek formatında hazırlandığı için eksik veriye rastlanmamıştır. Veri toplama süreci sonunda araştırmacılar tarafından anket formlarının çözümlene sürecine başlanmıştır.

Verilerin Analizi

Anket formu ile elde edilen veriler, betimsel istatistiklerden, aritmetik ortalama, standart sapma ve frekans analizinden faydalanılarak çözümlenmiştir. Daha sonra bulgular bölümünde tablolar aracılığı ile veriler aktarılmış ve detaylandırılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Tablo 2. Öğreticilerin Destekleyici Materyal Kullanım Yaklaşımları ve Görüşleri

1.Tema	Alt Temalar	f
Öğreticilerin Destekleyici Materyal Kullanım Yaklaşımları ve Görüşleri	1.1 Destekleyici Materyal Kullanım Gerekliliği	
	Gerekli	40
	Gerekli değil	0
	1.2 Destekleyici Materyal Çeşitliliği	
	Yeterli	7
	Yeterli değil	33
	1.3 Destekleyici Materyal Kullanım Durumu	
	Kullanıyorum	40
	Kullanmıyorum	0
	1.4 Destekleyici Materyal Kullanım Sebebi	
	Öğrencinin öğrendiklerini pekiştiriyor, destekliyor, kalıcı, etkili ve verimli hale getiriyor	17
	Ders kitapları yetersiz	10
	Dil öğretimini kolaylaştırıyor	5
	Öğrencilerin farklı bağlamlarla karşılaşmalarında fayda var	5
	Diğer	5
1.5 Sınıf İçinde Destekleyici Materyal Kullanım Oranı		
% 0-25	9	
% 25-50	16	
% 50-75	8	
% 75-100	7	

Öğreticilerin destekleyici materyal kullanım yaklaşımları ve görüşleri temasında yer alan beş alt temada; öğretmenlerin tamamı (40 katılımcı) destekleyici materyal kullandıklarını ve bunu gerekli gördüklerini belirtmişlerdir. Destekleyici materyal çeşitliliğini yetersiz bulanların sayısı 33, yeterli bulanların sayısı ise 7'dir. Destekleyici materyal kullanım sebeplerinde, "Öğrencinin öğrendiklerini pekiştiriyor, destekliyor, kalıcı, etkili ve verimli hale getiriyor" (17 katılımcı) ve "Ders kitapları yetersiz" (10 katılımcı) kodları öne çıkmıştır. Son olarak sınıf içinde destekleyici materyal kullanım oranlarına bakıldığında çoğunluğun (16 katılımcı) yanıtı %25-50 aralığında olmuştur.

Tablo 2'de destekleyici materyal kullanım sebebi *Diğer* olarak kodlanan bazı katılımcı görüşleri doğrudan alıntı ile aşağıda verilmiştir:

-“Günlük hayat ile öğrenilenleri ilişkilendirmek için.” (K20)

-“Bireysel farklılıklara uygun bir ders tasarlayabilmek için.” (K8)

-“Öğrenci motivasyonunu artırdığı için.” (K2)

Tablo 3. Öğreticilerin Dijital/ Basılı Destekleyici Materyal Kullanım Durumları

2.Tema	Alt Temalar	f
Öğreticilerin Dijital/ Basılı Destekleyici Materyal Kullanım Durumları	2.1 Destekleyici Materyal Kullanım Tercihi	
	Sadece dijital materyal	1
	Sadece basılı materyal	3
	Hem dijital hem basılı materyal	36
	2.2 Tercih Edilen Dijital Materyaller	
	Eğitsel web siteleri (3 Dakikada Türkçe, Türkçe Öğretim Portalı, Türkçe Öğreniyorum, Hep Türkçe)	25
	YouTube	14
	Kahoot	9
	Filmler, diziler	6
	Eğitsel oyunlar	4
	Öğretimi destekleyici dijital materyal kullanmıyorum	2
	Diğer	26
	2.3 Tercih Edilen Basılı Materyaller	
	Farklı Türkçe öğretim setlerinden faydalaniyorum	22
	Özgün, kendi hazırladığım materyallerden faydalaniyorum	10
Yabancı Dilim Türkçe Kitabı	6	
Şarkılarla Türkçe Öğretimi Kitabı	4	
Diğer	15	

Öğreticilerin dijital/ basılı destekleyici materyal kullanım durumları temasında yer alan üç alt temada öncelikle öğretmenlerin çoğunluğunun (36 katılımcı) dijital medya araçlarını ve basılı materyalleri birlikte kullandıkları görülmüştür. Öğreticiler tarafından tercih edilen dijital materyallerin "Eğitsel Web Siteleri (3 Dakikada Türkçe, Türkçe Öğretim Portalı, Türkçe Öğreniyorum, Hep Türkçe), YouTube, Kahoot";

basılı materyallerin ise “Farklı Türkçe öğretim setleri, özgün kendi hazırladığım materyaller” şeklinde olduğu görülmüştür.

Tablo 3’te tercih edilen dijital materyaller alt temasında *Diğer* olarak kodlanan bazı katılımcı yanıtları şunlardır:

-“Wordwall ve Powerpoint sunuları kullanıyorum.” (K23)

-“WhatsApp kullanıyorum.” (K2)

Tablo 3’te tercih edilen basılı materyaller alt temasında *Diğer* olarak kodlanan bazı katılımcı yanıtları şu şekildedir:

-“Oyun kartlarından faydalanıyorum.” (K21)

-“Yabancılar İçin Türk Edebiyatı Antolojisi kitabından faydalanıyorum.” (K3)

-“Bazı dil dergilerini derslerimde kullanıyorum.” (K14)

Tablo 4: Öğrenme Alanlarına Göre Destekleyici Materyal Kullanım Tercihleri

3.Tema	Alt Temalar	f
Öğrenme Alanlarına Göre Destekleyici Materyal Kullanım Tercihleri	3.1 Dinleme Becerisinde Kullanılan Destekleyici Materyaller	
	YouTube	13
	Şarkılarla Türkçe Öğretimi kitabı	12
	Farklı ders kitaplarının dinleme etkinlikleri	11
	Filmler, diziler	7
	Radyo (Türkçenin Sesi, BBC Türkçe, Ses Kayıtları)	6
	Özgün, kendi hazırladığım metinler	4
	Dinleme becerisinde destekleyici materyal kullanmıyorum	2
	Diğer	10
	3.2 Okuma Becerisinde Kullanılan Destekleyici Materyaller	
	Farklı ders kitaplarının okuma etkinlikleri	12
	Basılı seviyelendirilmiş yardımcı metinler	12
	Gazeteler	6
	Hikâyeler	6
	Çevrim içi kitaplar	4
	Özgün, kendi hazırladığım okuma etkinlikleri	4
	Dergiler	4
	Okuma becerisinde destekleyici materyal kullanmıyorum	2
	Diğer	10
	3.3 Konuşma Becerisinde Kullanılan Destekleyici Materyaller	
	Farklı ders kitaplarının konuşma etkinlikleri	8
	Özgün, kendi hazırladığım metinler	5
	Fotoğraflar	5
	Konuşma kitaplarındaki etkinlikler	4
	Filmler, diziler	4
	YouTube	3
	Oyunlar (Tabu vs.)	3
Konuşma becerisinde destekleyici materyal kullanmıyorum	13	
Diğer	4	

3.4	Yazma Becerisinde Kullanılan Destekleyici Materyaller	
	Özgün, kendi hazırladığım etkinlikler	6
	Yazma etkinlik kitapları	5
	Farklı ders kitaplarındaki yazma etkinlikleri	5
	Resimli yazma kartları	4
	Fotoğraflar	4
	Filmler, diziler	3
	Hikâye kitapları	3
	Yazma becerisinde destekleyici materyal kullanmıyorum	18
	Diğer	8
3.5	Gramer Öğretiminde Kullanılan Destekleyici Materyaller	
	Farklı ders kitaplarında yer alan gramer anlatımları ve etkinlikleri	18
	Özgün, kendi hazırladığım etkinlikler	10
	Yabancı Dilim Türkçe (Alıştırma kitabı)	4
	Gramer öğretiminde destekleyici materyal kullanmıyorum	8
	Diğer	9
3.6	Destekleyici Materyal Kullanımının En İşlevsel Olduğu Öğrenme Alanı	
	Konuşma Becerisi	13
	Dinleme Becerisi	11
	Gramer Öğretimi	9
	Okuma Becerisi	5
	Yazma Becerisi	2

Öğrenme alanlarına göre destekleyici materyal kullanım tercihleri temasında yer alan altı alt temada; dinleme becerisinde *You Tube*, *Şarkılarla Türkçe Öğretimi kitabı*, *farklı ders kitaplarının dinleme etkinlikleri*; okuma becerisinde *farklı ders kitaplarının okuma etkinlikleri*, *basılı seviyelendirilmiş yardımcı metinler*; konuşma becerisinde *farklı ders kitaplarının konuşma etkinlikleri*, *özgün, kendi hazırladığım metinler, fotoğraflar*; yazma becerisinde *özgün, kendi hazırladığım etkinlikler, yazma etkinlik kitapları, farklı ders kitaplarındaki yazma etkinlikleri*; gramer öğretiminde *farklı ders kitaplarında yer alan gramer anlatımları ve etkinlikleri*, *özgün, kendi hazırladığım etkinlikler* kodları frekans değeri olarak ön plana çıkmaktadır.

Öğreticilerin görüşlerinden hareketle destekleyici materyal kullanımının en işlevsel olduğu öğrenme alanının konuşma becerisi (13 katılımcı) olduğu görülmektedir. Konuşma becerisini sırasıyla dinleme becerisi (11 katılımcı), gramer öğretimi (9 katılımcı), okuma becerisi (5 katılımcı) ve yazma becerisi (2 katılımcı) takip etmektedir.

Tablo 4'te *Diğer* olarak kodlanan dinleme becerisinde kullanılan destekleyici materyallerden bazıları şunlardır:

-“Sesli oyunlar” (K14)

-“İlgi çekici ve kısa süreli reklamlar” (K24)

-“Farklı ilgi alanlarına yönelik hazırlanmış olan haberler” (K25)

Tablo 4'te *Diğer* olarak kodlanan okuma becerisinin geliştirilmesinde öğretmenler tarafından tercih edilen destekleyici materyallerden bazıları şunlardır:

-“Roman” (K35)

-“Masallar” (K34)

-“Şiir kitapları” (K40)

Tablo 4’te *Diğer* olarak kodlanan konuşma becerisinde kullanılan destekleyici materyallerden bazıları şunlardır:

-“Animasyonlar” (K34)

-“Hikâyeler” (K4)

Tablo 4’te *Diğer* olarak kodlanan yazma becerisinin geliştirilmesinde öğretmenler tarafından tercih edilen destekleyici materyallerden bazıları şunlardır:

-“WhatsApp” (K1)

-“Okuma metinleri” (K11)

Son olarak gramer öğretiminde öğretmenler tarafından tercih edilen ve Tablo 4’te *Diğer* olarak kodlanan bazı destekleyici materyaller şunlardır:

-“Şiirler” (K5)

-“Padlet” (K33)

-“Kahoot”(K10)

Tartışma

Ulaşılan bulgular literatürde yabancı/ikinci dil öğretiminde destekleyici materyal kullanımının çıktılarını gösteren çalışmalar ile benzerlikler ve bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir. Özellikle yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretimi alanında son yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında dil becerileri, söz varlığı ve dil bilgisi öğretimi gibi alanlarda materyal kullanımının faydaları üzerine odaklanıldığı görülmektedir:

Çangal (2020) çalışmasında destekleyici materyal olarak sosyal medya araçlarını kullanmanın yazma becerilerini ve yazma öz yeterliliklerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedir. Bizim çalışmamızda veri topladığımız grubun %45’i (18 katılımcı) yazma becerisini geliştirmede herhangi bir destekleyici materyal kullanmadığını ifade etmiştir. Yine katılımcı grubun yazma becerisi ile ilgili verdiği yanıtlara bakıldığında sosyal medya araçlarından hemen hemen hiç faydalanılmadığı görülmektedir. Bu durumda, destekleyici materyal eksikliği hissedilen yazma becerisinde, farklı etkinlik türleri içerecek şekilde tasarlanan sosyal medya araçlarının kullanımı alternatif bir yöntem olarak öğretim sürecine dâhil edilebilir.

İşcan ve Maden (2020) şarkıların, söz varlığının geliştirilmesinde kullanılabilecek iyi bir destekleyici materyal olduğunu ifade eder. Bizim çalışmamızda da dinleme becerisi ve bağlantılı olarak söz varlığı kazanımında öğrencilerin Şarkılarla Türkçe Öğretimi Kitabı’ndan faydalandıkları görülmektedir. Demirel ve Yılmaz (2021) gazetenin, destekleyici otantik materyal olarak kullanımının okuma ve diğer becerileri geliştireceğini; Bölükbaş (2015) metne müdahale ederek sadeleştirme/ seviyelendirmenin okuduğunu anlama başarısına olumlu etki edeceğini, İşcan ve Karagöz (2016) filmlerin konuşma becerisini geliştirmede kullanılabilecek iyi bir destekleyici materyal olduğunu söyler. Benzer şekilde Doğan (2010) dinleme becerisinin geliştirilmesinde farklı etkinlik önerileri sunarak destekleyici

materyal kullanımının öneminden bahseder. Yine bizim yaptığımız çalışmada okuma becerisinde seviyelendirilmiş metinlerden ve gazetelerden faydalandığı, konuşma becerisinde diziler ve filmlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu mevcut literatür ile çalışmamız arasındaki benzerlikleri göstermesi açısından önemlidir.

Gök ve Karademir (2020) çalışmalarında dijital medya aracı olarak; eğitsel web sitelerinin kullanımının öğretimi destekleyici nitelik taşıdığı sonucuna ulaşır. Çalışmamıza katılan öğretmenler dijital destekleyici materyal olarak Eğitsel Web Sitelerden faydalandıklarını ifade etmelerine rağmen herhangi bir öğrenme alanı özelinde Eğitsel Web Sitelerinin kullanımı ön plana çıkmamıştır.

Son olarak Seven ve Engin (2007) çalışmalarında yabancı dil öğretiminde görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasının önemini ve etkilerini tartışırken, Karakaş ve Karaca (2011) destekleyici materyal olarak kullanılan resimlerin; metinlerin anlaşılmasına, soyut kavramların somutlaştırılmasına ve dilbilgisi gibi dilbilimsel becerilerin kazanılmasına olumlu bir şekilde katkı sağladığı sonucuna ulaşır.

Görüldüğü üzere yapılan çalışmalar farklı dil becerilerinde, öğretimi destekleyici görsel-işitsel materyal kullanımının dil öğrenim ve öğretimine pek çok katkı sunduğunu göstermektedir. Tarafımızca yapılan araştırmanın ise benzeri çalışmalar arasında bir 'çatı' görevi üstlendiği düşünülmektedir. Çalışmada yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmenlerin, destekleyici materyal kullanım durumlarını genel çerçeveden gösterebilmek ve dil becerileri özelinde tercih ettikleri materyal çeşitliliğini basılı/dijital, görsel/işitsel gibi farklı açılardan betimleyebilmek amaçlanmıştır. Katılımcı sayısı ve katılım gösterilen kurum çeşitliliği sınırlılıklar olarak ifade edilebilir. Bu anlamda daha geniş çaplı bir çalışma nihayetinde ortaya çıkacak olan veriler materyal çeşitliliği gösterimi ve öğretmenlerde bu anlamda bir bilinç oluşturma açısından önemli görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Birinci temaya ait oluşan bulgular ışığında çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamının (40 katılımcı) en az bir öğrenme alanında destekleyici materyal kullandığı ve yine katılımcıların tamamının öğretimi destekleyici materyal kullanımını gerekli gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber öğretmenler alanda kullanılan öğretimi destekleyici materyal çeşitliliğini ise yetersiz bulmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %68'i, destekleyici materyallerin öğretimi verimli hale getirmesini ve ders kitaplarının bu noktadaki yetersizliğini destekleyici materyal kullanım sebebi olarak ifade etmişlerdir. Birinci temada ele alınan diğer konuda öğretmenlerin %40'ının sınıf içinde destekleyici materyal kullanım oranının %25-50 aralığında yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer kodlarda ise frekans değerleri benzerlik gösterecek şekilde dağılmıştır.

İkinci temaya ait oluşan bulgular, öğretmenlerin sınıf içinde sıklıkla hem dijital hem de basılı materyallere yer verdiğini göstermektedir. Tercih edilen dijital materyallerin özellikle yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretimi amacıyla oluşturulan yerli eğitsel web sitelerinden oluşması öğretmenlerin alanda kullanıma sunulan web 2.0 araçları hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Tercih edilen basılı kaynaklarda ise öğretmenlerin, çoğunlukla farklı öğretim setlerinden ya da kendi hazırladıkları materyallerden faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle öğretmenlerin kendi hazırladıkları materyalleri tercih etmeleri yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretimi alanında kullanılan destekleyici materyallerde bir standardın oluşmaması problemini doğurabilir. Bunun yanı sıra hazırladıkları materyallerin pedagojik ve içerik bilgisi bakımından kullanışlılığı ve verimliliği kendi kişisel deneyimleriyle sınırlı olduğu için öğretim sürecine katkısı ile ilgili sorunlar yaşanması muhtemel bir durumdur.

Üçüncü temaya ait veriler; öğrenme alanlarının tamamında, destekleyici materyal olarak büyük oranda farklı ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tercih edildiğini göstermektedir. Farklı bir ifadeyle; öğrenme alanlarında faydalanılan temel materyal, basılı kaynak olarak 'ders kitapları' ile sınırlı kalmış görünmektedir. Bu durum yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretimi alanında destekleyici materyal olarak basılı kaynaklardan faydalanma noktasında öğretmenlerin imkânlarının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Bununla beraber öğretmenlerin dinleme ve okuma becerisinde kullandıkları destekleyici materyallerde çeşitliliğin daha fazla olduğu, 'destekleyici materyal kullanmıyorum' cevabının yalnızca iki öğretici tarafından verildiği görülmektedir. Ancak konuşma, yazma becerisinde ve gramer öğretiminde bu durum olumsuz anlamda farklılık göstermektedir. Öğreticilerin dinleme ve okuma becerisinde destekleyici materyal çeşitliliğine ulaşım imkânları daha fazla iken; konuşma becerisinde 13 katılımcının (%33), yazma becerisinde 18 katılımcının (%45), gramer öğretiminde ise 8 katılımcının (%20) destekleyici materyal kullanmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yine öğretmenlerin; öğrenme alanlarından okuma, yazma, konuşma becerisinde ve gramer öğretiminde genellikle basılı destekleyici materyallerle çalıştıkları görülmüştür. Dinleme becerisinde ise bu durum farklılık göstermektedir. Öğreticiler dinleme becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde basılı materyallerin yanı sıra dijital medya araçlarını da sıklıkla tercih etmektedir. Bu veriler ışığında özellikle konuşma ve yazma becerilerinin hedef dil öğrencisine kazandırılmasında ve bu becerilerin geliştirilmesinde öğretimi destekleyici materyal anlamında bir problemden söz etmek mümkündür. Bu durumun ana sebebi olarak destekleyici materyal sayısındaki kısıtlılık, ek sebep olarak ise öğretmenlerin mevcut materyaller hakkındaki bilgi eksikliği gösterilebilir.

Çalışma sonucunda öğretmenler, yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde, destekleyici materyal kullanımının gerekli olduğunu ancak bahsedilen materyallerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada elde edilen verilerden hareketle kullanılan materyal çeşitliliğindeki sınırlılıkla da bu durum kendini göstermektedir.

Dijital ya da basılı materyal ayırt etmeksizin her ikisine de öğretim sürecinde yer verdiklerini ifade eden öğretmenlerin, her öğrenme alanına özgü olarak tercihlerinin farklılaştığı görülmüştür. Özellikle üçüncü temada karşımıza çıkan veriler, üzerinde durulması gereken noktaları belirtmesi açısından önemlidir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamı destekleyici materyal kullanımını gerekli gördüğünü ifade etmesine rağmen yazma becerisi özelinde öğretmenlerin %45'i, konuşma becerisi özelinde ise %33'ü herhangi bir destekleyici materyal kullanmadığını belirtmiştir. Bu tezatlık alandaki çalışmalara üretim noktasında veri sağlaması açısından önem arz etmektedir. Okuma ve dinleme becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde nispeten daha rahat bir hareket alanı bulan öğretmenler yazma ve konuşma becerisinde benzer bir durumda zorluk yaşamaktadır. D-AOBM'de de "sosyal bir aktör" olarak tanımlanan öğrenciden 'alınım, üretim, etkileşim ve aracılık' becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Bu çerçevede hedef dil öğrencileri farklı iletişimsel bağlamlarda söylem üretebilmeli ve bu süreçleri yönetebilmelidir. Dolayısıyla öğretim sürecinin önemli ayaklarından birini oluşturan destekleyici materyallerin de bu dört beceriyi geliştirmeye hizmet edecek şekilde çeşitlenmesi ve öğretmenler/öğrencilerin hizmetine sunulması başta da ifade edildiği üzere öğretimin sağlıklı ve verimli yürütülebilmesi için gereklidir. Bu açıdan bakıldığında yapılacak lisansüstü tezlerin ve araştırma çalışmalarının alana önemli faydalar sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle 2020'de yayımlanan D-AOBM'de İletişimsel Dil Etkinlikleri bölümünde Etkileşim Becerileri kısmına eklenen 'Online Etkileşim' tanımlayıcıları dijital medya araçlarının kullanımı ile sosyal hayatın bir gereği olarak etkileşim becerilerini artırmayı hedeflemektedir. Buna göre çevrim içi konuşma, tartışma ve amaç odaklı çevrim içi

işbirliği tanımlayıcı ölçütleri doğrultusunda; program, materyal tasarlayıcıları ve bunların uygulayıcısı olan öğretmenler dijital medya araçları kullanımını ile öğretimi destekleme seçeneğini göz önünde bulundurmalıdır.

Kaynakça

- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırmaları yöntemi* (4.basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Balcı, A. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma* (9.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi. *International Journal of Language Education and Teaching*, 925-935.
- Bragger, J. D. & Rice, D. B. (2000). FL materials: yesterday, today, and tomorrow. In F. W. Medley and R. M. Terry (Eds.), *Agents of change in a changing age* (pp. 107 – 140). Lincolnwood, IL: National Textbook Company.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Çangal, Ö. (2020). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sosyal Medya Kullanımının Yazma Becerisine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, İ. F. & Yılmaz, M. Y. (2021). Yabancı/ ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde gazete kullanımı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 99-112. DOI: 10.18026/cbayarsos.872155.
- Di Vito, N. O. (2000). "Sensitizing teaching assistants to native-speaker norms in the communicative classroom." In J. C. Walz (Ed.), *Development and supervision of TAs in FLs* (pp. 171-189). Boston: Thomson Heinle.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 263-274. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16968/177233>
- Duman, G.B. (2013). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal geliştirme ve materyallerin etkin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Gök, V. & Karademir, F. (2020). Yabancılara Türkçe öğretili için oluşturulmuş eğitsel web sitelerinin kullanılabilirlik ve öğretici görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 300-317.
- İşcan, A. & Karagöz, B. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi kazandırmada filmlerin kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (4), 1265-1278. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/26966/283397>
- İşcan, A. & Maden, M. N. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe söz varlığının geliştirilmesinde şarkıların kullanımı. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2 (2), 630-650. DOI: 10.35452/caless.2020.33
- Karakaş, A. & Karaca, G. (2011). Yabancı dil öğretiminde resmin materyal olarak kullanımı ve önemi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 351-357. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50197/646408>
- Seven, M. A. & Engin A. O. (2007). The importance and effect of using aid material in foreign language teaching. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED497456.pdf>

-
- Sönmez, V. & Alacapınar F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Swaffar, J. (2006). Terminology and its discontents: some caveats about communicative competence. *Modern Language Journal* 90, 246-249.
- Tanrıöğen, A. (Ed.). (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.